

SPRIEDUMS
LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 1999.gada 1.oktobrī

Lietā nr.03 – 05(99)

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs A.Endziņš, tiesneši R.Apsītis, I.Čepāne, I.Skultāne un A.Ušacka, ar tiesas sēdes sekretāri L.Vīnkalnu,

piedaloties pieteikuma iesniedzēja – Ministru kabineta – pilnvarotajai pārstāvei Satiksmes ministrijas Sakaru departamenta referentei Ilzei Kalniņai

un institūcijas, kas izdevusi aktu, kurš tiek apstrīdēts, – Saeimas – pilnvarotajam pārstāvim zvērinātam advokātam Ziedonim Ūdrim,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85.pantu, Satversmes tiesas likuma 16.panta 3.punktu un 17.panta pirmo daļu,

Rīgā 1999.gada 20.septembrī atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu

**“Par Saeimas 1999.gada 29.apriļa lēmuma par
Telekomunikāciju tarifu padomi 1.punkta un 4.punkta atbilstību
Latvijas Republikas Satversmes 1. un 57.pantam un citiem
likumiem”.**

Satversmes tiesa

konstatēja:

1999.gada 21.janvārī Saeima izveidoja parlamentārās izmeklēšanas komisiju nolūkā veikt Latvijas Republikas valdības un "Tilts Communication" līguma izpildes analīzi, kā arī izvērtēt SIA "Lattelekom" tarifu politikas un Telekomunikāciju tarifu padomes pilnvaroto pārstāvju rīcības atbilstību likuma "Par telekomunikācijām" prasībām (turpmāk – Izmeklēšanas komisija).

1999.gada 31.martā šī komisija iesniedza Saeimas prezidijam “Starpziņojumu par tarifu politikas analīzi un Telekomunikāciju tarifu

padomes pilnvaroto pārstāvju rīcības atbilstību likuma "Par telekomunikācijām" prasībām".

1999.gada 8.aprīlī patstāvīgā priekšlikuma veidā tika iesniegts minētās Saeimas izmeklēšanas komisijas sagatavots Saeimas lēmuma projekts, bet 12.aprīlī šā lēmuma projekta jauns variants.

Saeima nodeva minēto patstāvīgo priekšlikumu Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai un Juridiskajai komisijai. Katra komisija sagatavoja un iesniedza savu alternatīvu Saeimas lēmuma projektu.

Saeima 1999.gada 29.aprīļa sēdē izšķīrās par Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas sagatavoto variantu un pieņēma lēmumu par Telekomunikāciju tarifu padomi (turpmāk – apstrīdētais akts). Saeimas priekšsēdētājs J.Sträume par šo lēmumu paziņoja Kārtības ruļļa 21.panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā.

Minētā Saeimas lēmuma 1. un 4.punktā ietverts šāds teksts:

"1. Pamatojoties uz "Lattelekom" parlamentārās izmeklēšanas komisijas konstatētajiem likuma "Par telekomunikācijām" un Telekomunikāciju tarifu padomes nolikuma pārkāpumiem, uzdot Ministru kabinetam atcelt Telekomunikāciju tarifu padomes locekļus no amata un mēneša laikā izveidot jaunu Telekomunikāciju tarifu padomi likumā "Par telekomunikācijām" paredzētajā kārtībā.

4. Uzdot jaunizveidotajai Telekomunikāciju tarifu padomei pārskatīt iepriekšējās Telekomunikāciju tarifu padomes pieņemtos lēmumus par tarifiem, pamatojoties uz likuma "Par telekomunikācijām" 11.panta trešo daļu un 23.panta trešo daļu, kā arī ņemot vērā Telekomunikāciju tarifu padomes nolikuma 6.4.punktu."

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā akta 1. un 4.punkts neatbilst

- 1) Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 57.pantam;

- 2) Ministru kabineta iekārtas likuma 13.pantam;
- 3) Ministriju iekārtas likuma 16.pantam;
- 4) likuma "Par telekomunikācijām" 9.pantam;
- 5) likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.pantam.

Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdētā akta 1. un 4.punktu par spēkā neesošiem no pieņemšanas brīža.

Pieteikumā uzsvērts, ka atbilstoši Satversmes 1.pantam "Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika", kas norādot, ka Latvijā pastāv varas dalīšanas princips. Tādējādi Ministru kabinets esot atbildīgs par savu politiku Saeimas priekšā un šīs parlamentārās atbildības pamatā esot līdztiesīgas attiecības starp parlamentu un valdību. Satversme nepiešķirot Saeimai nekādas "virsvadības" privilēģijas un valdība savas kompetences realizācijā esot neatkarīga un autonoma.

Pieteikumā norādīts, ka atbilstoši Satversmes 57.pantam "valsts iestāžu savstarpīgās attiecības nosaka likums" un Ministru kabineta iekārtas likuma 13.pantā noteikts, ka "Ministru kabinets apspriež un izlemj visas lietas, kuras ietilpst tā kompetencē saskaņā ar Satversmi un likumiem". Tas nozīmējot, ka Saeima bez likumīga pamata nevarot ierobežot Ministru kabinetu tā pārvaldes darbībā un ar lēmumu noteikt attiecību regulējumu starp Ministru kabinetu un Telekomunikāciju tarifu padomi (turpmāk – Tarifu padome).

Ministru kabinets uzskata, ka likuma "Par telekomunikācijām" 9.pantā esot skaidri noteiktas valdības pilnvaras izveidot Tarifu padomi, taču neesot paredzēta šīs padomes atcelšana pirms noteiktā piecu gadu termiņa, ja vien tas neizriet no citiem normatīvajiem aktiem.

Pieteikumā norādīts, ka Tarifu padome saskaņā ar Satiksmes ministrijas nolikumu esot Satiksmes ministrijas pārraudzībā esoša valsts pārvaldes institūcija, kas saskaņā ar Ministriju iekārtas likuma 16.pantu

patstāvīgi veicot ar likumu nodotās valsts funkcijas un atbildot par to izpildi. Tādējādi apstrīdētā akta 4.punkts, kurā ietverts uzdevums jaunizveidotajai Tarifu padomei, esot uzskatāms par pretlikumīgu.

Ministru kabinets izsaka viedokli, ka Tarifu padomes lēmumi esot administratīvi akti un saskaņā ar Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 88. punktu adresāta interesēm labvēlīgu prettiesisku administratīvo aktu iestāde varot atcelt tikai nozīmīgu valsts vai sabiedrības interešu labā. Šajā gadījumā administratīvais akts nevarot tikt atcelts ar atpakaļejošu datumu, un tam nevarot būt atpakaļejošs spēks.

Pieteikumā uzsvērts, ka Saeimas lēmums, kuram ir zemāks juridiskais spēks, ir neatbilstošs tiesību aktiem ar augstāku juridisko spēku – Satversmei un likumiem. Tādējādi Saeima, uzdodot Ministru kabinetam atcelt Tarifu padomi, esot pārkāpusi likumības principu, kas nostiprināts arī likumā "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību".

Pieteikuma iesniedzēja pārstāve tiesas sēdē minēto prasījumu uzturēja.

Papildus pieteikumā ietvertajam juridiskajam pamatojumam viņa atzina, ka Saeimai esot noteiktas kontroles funkcijas. Vispārējo administratīvās darbības kontroli Saeima varot izpildīt katrā laikā, kad valdības darbība tai devusi tādu iemeslu. Šī kontroles funkcija realizējoties jautājumos, pieprasījumos un izmeklēšanas komisiju darbībā. Šādas Saeimas kontroles tiesības esot noteiktas Satversmes 26. un 27.pantā. Tomēr ne Satversmē, ne citos likumos neesot paredzētas Saeimas tiesības dot uzdevumus Ministru kabinetam. Tādējādi valdība veicot pārvaldes funkciju patstāvīgi, kamēr vien tā baudot Saeimas uzticību.

Ministru kabineta pārstāve, atsaucoties uz varas dalīšanas principu, uzsvēra, ka nevienā tiesību aktā neesot noteikta Ministru kabineta pakļautība Saeimai. Valdība esot tāda pati pilnvērtīga vara kā tiesu vara, un Saeima tās darbību varot regulēt tikai likumdošanas ceļā, nevis ar Saeimas lēmumiem.

Viņa atzina, ka Telekomunikāciju tarifu padomei, tāpat kā jebkurai citai valsts institūcijai, esot jāpilda likums.

Nedz pieteikumā, nedz juridiskajā pamatojumā, ko tiesas sēdē sniedza pieteikuma iesniedzēja pārstāve, netika argumentēts prasījums atzīt apstrīdēto aktu par spēku zaudējušu tieši no tā izdošanas brīža.

Saeima atbildes rakstā apgalvo, ka apstrīdētais akts nav pretrunā Satversmei un citiem likumiem un lūdz Ministru kabineta pieteikumu uzskatīt par nepamatotu un noraidīt.

Atbildes rakstā uzsvērts, ka apstrīdētais akts ticis pieņemts, balstoties uz 1999.gada 21.janvārī izveidotās Saeimas izmeklēšanas komisijas izdarītajiem secinājumiem. Saeima šādu izmeklēšanas komisiju izveidojusi saskaņā ar Satversmes 26.pantu, tādējādi konstitucionālā kārtībā realizējot parlamentāro kontroles funkciju.

Atbildes rakstā izteikts viedoklis, ka likuma “Par telekomunikācijām” 9.pantā noteikto Tarifu padomes statusu nekādā ziņā nevarot interpretēt kā tādu, kas dod tiesības neievērot likuma prasības.

Atbildes rakstā norādīts, ka, izvērtējot Tarifu padomes pilnvaroto pārstāvju rīcības atbilstību likuma “Par telekomunikācijām” prasībām, Saeimas izmeklēšanas komisija konstatējusi vairākas atkāpes no minētā likuma, un šis apstāklis esot kļuvis par iemeslu komisijas sagatavotajam Saeimas lēmuma projektam.

Atbildes rakstā paskaidrots, ka ar apstrīdēto aktu Saeima esot izteikusi savu attieksmi un vērsusi valdības uzmanību uz to, ka Tarifu padomes darbībā ir saskatāmas atkāpes no likuma prasībām.

Saeimas pārstāvis tiesas sēdē uzturēja viedokli, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms. Viņš apgalvoja, ka pēc formas apstrīdētais akts atbilstot Saeimas kārtības rullim (turpmāk – Kārtības rullis), bet pēc satura tas esot politisks aicinājums pildīt likumu.

Saeimas pārstāvis uzsvēra, ka Saeima, izveidojot Izmeklēšanas komisiju, esot rīkojusies atbilstoši Satversmes 26.pantam, savukārt Izmeklēšanas komisija, sagatavojot un iesniedzot starpziņojumu – saskaņā ar Kārtības ruļļa VI.sadaļu. Izmeklēšanas komisija, iesniedzot patstāvīgo priekšlikumu – Saeimas lēmuma projektu – rīkojusies atbilstoši Kārtības ruļļa 117.panta pirmās daļas 2.punktam, otrās daļas 3.punktam (acīmredzot domāta trešā daļa) un 176.pantam. Šis patstāvīgais priekšlikums nodots izskatīšanai Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai un Juridiskajai komisijai, un arī šo komisiju alternatīvie lēmumu projekti izstrādāti saskaņā ar Kārtības ruļļa 118.pantu. Tāpat minēto patstāvīgo priekšlikumu izskatīšana un apstrīdētā akta pieņemšana Saeimas sēdē atbilstot Kārtības rullim.

Saeimas pārstāvis noliedza, ka apstrīdētais akts varētu būt normatīvs akts. Atbildot uz jautājumu par to, vai Ministru kabinetam apstrīdētie punkti bija jāpilda, viņš piekrita Saeimas sēdē izteiktajam Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja L.Muciņa viedoklim, ka šādus punktus Ministru kabinets “nevar ņemt un neņems vērā”.

Saeimas pārstāvis izteica viedokli, ka saskaņā ar Kārtības rulli Saeima varot pieņemt lēmumus, kuriem nav normatīva rakstura. Izvērtējot virkni 1994. – 1996. gadā pieņemto Saeimas lēmumu, viņš pauda viedokli, ka pastāvot parlamentāra paraža šādā formā dot dažādus uzdevumus valdībai.

Saeimas pārstāvis uzsvēra, ka apstrīdētais akts esot politisks lēmums. Tas pieņemts, realizējot Saeimas kontroles funkciju. Ar lēmumu Saeima izteikusi savu attieksmi un vērsusi valdības uzmanību uz to, ka

Tarifu padomes darbībā ir atkāpes no likuma prasībām. Apstrīdētais akts esot aicinājums ievērot likumu. Pieņemot šādu lēmumu, Saeima esot rīkojusies demokrātiski un realizējusi tautas gribu. Šī rīcība atbilstot Satversmes 1.pantā ietvertajam demokrātiskas republikas jēdzienam.

Saeimas pārstāvis atgādināja, ka saskaņā ar likuma “Par telekomunikācijām” 3. un 10.pantu Ministru kabinets un satiksmes ministrs esot pilnvaroti realizēt valsts politiku telekomunikāciju jomā. Šo politiku nosakot ne tikai likums, bet to varot noteikt arī Saeima kā politiska institūcija. Saeimai likumdošanas funkcija esot galvenā, bet neesot vienīgā funkcija.

Saeimas pārstāvis uzsvēra, ka Tarifu padome esot neatkarīga tiktāl, ciktāl tās neatkarība nav ierobežota ar likumiem. Aicinājums ievērot likumu nevarot tikt uzskatīts par neatkarības principa pārkāpumu. Viņš izteica viedokli, ka Saeima neesot tiesīga atcelt Tarifu padomes aktus, taču tā varot ar politisku lēmumu aicināt šo institūciju pildīt likumu.

Saeimas pārstāvis vērsa uzmanību uz to, ka nav pamatota pieteikuma iesniedzēja atsaukšanās uz likuma “Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību” 8.pantu, jo šis pants attiecoties uz normatīvajiem aktiem, bet apstrīdētais akts tāds neesot.

Satversmes tiesa

secināja:

1. Satversmes 1.pants nosaka, ka “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.” No šā panta izriet virkne tiesiskas valsts principu, arī varas dalīšanas un likumības princips.

Varas dalīšanas princips izpaužas valsts varas sadalījumā likumdošanas, izpildu un tiesu varā, ko realizē neatkarīgas un autonomas institūcijas. Šis princips garantē līdzsvaru un savstarpēju kontroli starp tām un veicina varas mērenību.

Taču “Rietumu demokrātijās varas dalīšana ir spēkā kā princips, tomēr tā netiek īstenota ļoti stingri pēc tās ideāltipiskā modeļa. Vispārēji tiek stingri sargāta tikai tiesnešu neatkarība no izpildvaras iejaukšanās. Taču citādi varas sadales shēma vēsturiskā skatījumā jau no paša sākuma tomēr neizslēdz zināmus principiālo robežu pārkāpumus. ...Varas dalīšanas shēmas laušana nenotiek tikai tādā veidā, ka viena vara iedarbojas uz citu, kā parlamentārajā kontrolē, bet arī tādējādi, ka viena vara izpilda otras [varas] funkcijas. ...Tomēr, neskatoties uz šādiem sakrustojumiem, izlaušanos un robežu izzušanu, tiek sasniegts varas dalīšanas patiesais mērķis, kamēr valsts institūciju dažādās grupas, visumā skatoties, savstarpēji iedarbīgi kontrolē viena otru.” (*R.Cipeliuss. Vispārējā mācība par valsti. Rīga, 1998., 244. – 245.lpp.*).

Latvija ir parlamentāra republika, kurā valdība saskaņā ar Satversmes 59.pantu ir atbildīga Saeimas priekšā. Šis “parlamentārās atbildības pamatā ir līdztiesīgas attiecības starp parlamentu un valdību. Ja vienam orgānam būtu pārsvars pār otru, parlamentārās atbildības institūts nestrādātu efektīvi un tiktu degradēts par vienkāršu formalitāti. Nepareizs ir uzskats, ka valdība ir “pakļauta” parlamentam un uzskatāma vienīgi par tā izpildorgānu...” (*D.A.Lēbers, I.Bišers. Ministru kabinets. Rīga, 1998., 111. – 112.lpp.*).

Tomēr jau neilgi pēc Satversmes spēkā stāšanās izteikts viedoklis, ka Saeima veic arī regulatīvo funkciju, jo “parlamentārajās valstīs valdība ir atkarīga no parlamenta un viņa priekšā atbildīga, tāpēc ir pilnīgi loģiski, ka parlaments nevien kontrolē valdību, bet arī dod viņai vadošus norādījumus, gan vispārīgā politiskā virziena ieturēšanā, gan arī atsevišķu resoru darbības nospraušanā. ... Protams, ka parlamentam ir katrā laikā un gadījumā iespējams pieņemt arī speciālas rezolūcijas ar vairāk vai mazāk noteiktiem norādījumiem valdībai.” (*K.Dišlers. Valsts varas organi un viņu funkcijas. Rīga, 1925., 90.lpp.*). Šis viedoklis izpaudās arī atsevišķos Senāta Administratīvā departamenta nolēmumos

(*skat. Senāta Administratīvā departamenta spriedumi. Rīga, 1926., nr.32 un nr.43*).

No Satversmes 1.pantā ietvertā demokrātiskas republikas jēdziena izrietošais varas dalīšanas princips nav jāuztver dogmatiski un formāli, bet jāsamēro ar tā mērķi novērst varas centralizāciju vienas institūcijas vai amatpersonas rokās.

Tas, ka Saeimas lēmumā dots uzdevums Ministru kabinetam, nav pretrunā ar Satversmes 1.pantu, ciktāl saglabājas varas savstarpējās kontroles un līdzsvara attiecības un varas mērenība, kā arī tiek ievēroti citi tiesiskas valsts principi.

Viens no šādiem principiem – likumības princips – nosaka, ka likums un tiesības ir saistošas ikvienai valsts varas institūcijai, arī likumdevējam pašam. Personas, kuru rokās nodota likumdošanas vara, pēc tam, kad tās noteiktā kārtībā sapulcējušās un radījušas likumus, pašas tiek pakļautas šo likumu darbībai (*skat. Два трактата о правлении // Локк Дж. Сочинения в 3 томах, т.3. Москва, 1988., с.347*).

Demokrātiskā republikā parlamentam ir jāievēro konstitūcija un citi likumi, arī tie, ko pieņēmis pats parlaments.

Tādējādi Saeima ir tiesīga dot Ministru kabinetam saistošus uzdevumus, taču tie nedrīkst būt pretrunā ar likumu.

2. Nav pamatots Saeimas pārstāvja apgalvojums, ka Saeimas tiesības pieņemt apstrīdēto aktu paredz Satversmes 26.pants.

“Vispārīgo administratīvās darbības kontroli Saeima var izpildīt kurā katrā laikā, kad valdības darbība devusi tādai kontrolei iemeslu. Šī kontroles funkcija realizējas a) jautājumos, b) pieprasījumos, un c) izmeklēšanas komisiju darbībā.”(*K.Dišlers. Valsts varas organi un viņu funkcijas. Rīga, 1925., 82.lpp.*).

Saeimas mazākuma tiesības izveidot izmeklēšanas komisiju garantētas Satversmes 26.pantā, kas nosaka, ka “Saeimai jāieceļ noteiktiem gadījumiem parlamentāriskas izmeklēšanas komisijas, ja to

pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu.” Satversmes projekta otrā lasījuma gaitā, ierosinot šo pantu izteikt spēkā esošajā redakcijā, deputāts F.Cielēns uzsvēra, ka “šādām izmeklēšanas komisijām piekrīt liela nozīme valsts un sabiedrības dzīvē, jo šīs komisijas ir viens no tiem orgāniem, caur kuriem tiek vislielākā mērā izpaustas parlamentam piešķirtās tiesības pārraudzīt izpildu varas darbību.”(*Latvijas Satversmes sapulces stenogrammas. Rīga, 1921., 17.burtn., 1657.lpp.*).

Satversmes 26.pantā ietvertā norma nosaka, ka izmeklēšanas komisijas:

- 1) jāieceļ noteiktiem gadījumiem,
- 2) jāieceļ, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu,
- 3) tiesību un pienākumu kopumu raksturo jēdziens “parlamentāriska izmeklēšanas komisija”.

Satversmes 26.pants nosaka tiesības izmeklēšanas komisijai – institūcijai, ar kuras palīdzību (“caur kuru”) tiek realizētas parlamentam piešķirtās tiesības pārbaudīt izpildvaras darbību. Taču Satversmes 26.pants nenosaka to, kādus lēmumus Saeima var pieņemt sakarā ar izmeklēšanas komisijas darbības rezultātiem.

Izmeklēšanas komisija ir “parlamentāriska” un Saeima tās darbības rezultātus var izmantot, lai pieņemtu “parlamentāriskus” aktus – grozījumus esošajos likumos vai jaunus likumus, izteiktu neuzticību valdībai kopumā, Ministru prezidentam vai ministram, deklarētu attieksmi pret to vai citu problēmu u. c. Pieņemot lēmumus sakarā ar izmeklēšanas komisijas darba rezultātiem, Saeimai jāievēro Satversme, Kārtības rullis un citi likumi.

Tādējādi, veicot kontroles funkciju, tāpat kā ikvienu citu savu funkciju, Saeimai jārīkojas Satversmes un likumu ietvaros.

Satversmes 26.pants iztulkojams kopsakarā ar Satversmē nostiprināto likumības principu.

3. Parlamenta regulatīvās funkcijas izpausmes pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas piedzīvojušas vairākus posmus. Padomju laikā dominējošā koncepcija, ka Ministru padome ir pakļauta Augstākajai padomei, pārejas perioda sākumposmā bija vērojama arī Latvijas Republikas parlamenta (Augstākās padomes) un valdības (Ministru padomes) attiecībās. Augstākās padomes lēmumos ietvēra dažādus uzdevumus valdībai un tās institūcijām, kā arī atcēla valdības aktus un to daļas. Daudzkārt Augstākās padomes lēmumos, kam nebija likuma spēka, tika iekļauti arī normatīva rakstura punkti.

Pēc 5.Saeimas sanāksšanas un Ministru kabineta izveidošanas, neraugoties uz to, ka bija stājusies spēkā Satversme, Kārtības rullis un Ministru kabineta iekārtas likums, parlaments šādu praksi, pārsvarā izmantojot patstāvīgā priekšlikuma formu, nereti turpināja. Lai to novērstu, 1996.gada maijā tika izdarīti grozījumi Kārtības rullī un tā 117.panta trešajā daļā tika paredzēts, ka “izņemot likumā paredzētos gadījumus, nav pieļaujams iekļaut patstāvīgajā priekšlikumā normatīva rakstura punktus”.

Pamatots ir Saeimas un Ministru kabineta pārstāvju viedoklis, ka apstrīdētais akts nesatur normatīva rakstura punktus. Tomēr fakts, ka apstrīdētais akts pēc formas ir pieņemts likumā noteiktajā kārtībā, nenozīmē, ka tā saturs drīkst būt pretrunā ar likumu.

Kārtības ruļļa 117.panta trešajā daļā ietvertais aizliegums patstāvīgajā priekšlikumā ietvert normatīva rakstura punktus iztulkojams kopsakarā ar likumības principu. Tādējādi nav atļauts patstāvīgajā priekšlikumā ietvert tādus punktus, kas neatbilst likumam.

4. Patstāvīgā priekšlikuma veidā Saeima var pieņemt dažāda veida aktus, arī tādus, kas tikai formulē Saeimas kā kolektīvas institūcijas

attieksmi vai viedokli kādā jautājumā. Saeimas attieksmi formulējošie akti var būt adresēti gan noteiktam, gan nenoteiktam subjektu lokam, taču tie nevar būt vērsti uz tiesību radīšanu, grozīšanu, konstatēšanu vai izbeigšanu, vai pienākumu uzlikšanu.

Savukārt apstrīdētā akta 1.punkts, kurā ietverts formulējums “uzdot atcelt”, un apstrīdētā akta 4.punkts, kurā ietverts formulējums “uzdot pārskatīt”, vērsti uz pienākuma uzlikšanu Ministru kabinetam un Tarifu padomei.

Nav pamatoti Saeimas pārstāvja apgalvojumi, ka vārds “pārskatīt” šeit lietots nozīmē “vērst uzmanību, aicināt”, jo vārdam “pārskatīt” nav šādas nozīmes.

Vārds “pārskatīt” latviešu literārajā valodā šobrīd galvenokārt lietojams divās nozīmēs: “aptvert ar skatienu” un “pavirši ātri izskatīt” (*Latviešu valodas vārdnīca. Rīga, 1998., 585.lpp.*). Tomēr vārds pārskatīt (no jauna, otrreiz) ticis lietots arī trešajā nozīmē “izskatīt, novērtēt vēlreiz, no jauna” (*Latviešu literārās valodas vārdnīca. Rīga, 1986., 6.¹ sēj., 394.lpp.*).

To, ka Saeima gribējusi lietot formulējumu “uzdot pārskatīt” tieši šajā nozīmē, tas ir “uzdot izskatīt vēlreiz”, apliecina vairāku deputātu izteikumi, debatējot par apstrīdētā akta projektu Saeimas sēdē 1999.gada 29.aprīlī. Tā Izmeklēšanas komisijas priekšsēdētāja I.Ūdre puda viedokli, ka “ar šo lēmuma projektu Saeimas deputāti prasa sakārtot Telekomunikāciju tarifu padomes darbību, palielināt Telekomunikāciju tarifu padomes locekļu atbildību par to, ko viņi dara, un sakārtot tarifus atbilstoši likumā noteiktajam”. Arī Izmeklēšanas komisijas priekšsēdētājas biedrs E.Baldzēns uzsvēra, ka “bez šīs Telekomunikāciju tarifu padomes nomaiņas vispār nekas nemainīsies šajā tarifu politikā ne no likumības viedokļa, ne no patērētāju interešu aizsardzības viedokļa.”

Tādējādi apstrīdētais akts ir vērsts uz pienākumu uzlikšanu gan Ministru kabinetam, gan Tarifu padomei, un nav pamatots

Saeimas pārstāvja viedoklis, ka apstrīdētais akts tikai izteica Saeimas attieksmi pret Tarifu padomes darbību.

5. Ir pamatots Ministru kabineta viedoklis, ka Saeima bez likumīga pamata nevar ierobežot Ministru kabinetu tā pārvaldes darbībā un ar lēmumu noteikt attiecību regulējumu starp Ministru kabinetu un Tarifu padomi. Atbilstoši Satversmes 57.pantam “valsts iestāžu savstarpīgās attiecības nosaka likums”. Saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 13.pantu “Ministru kabinets apspriež un izlemj visas lietas, kuras ietilpst tā kompetencē saskaņā ar Satversmi un likumiem”. Ministru kabineta tiesības iecelt Tarifu padomi nosaka likums “Par telekomunikācijām”. Šā likuma 9.pantā paredzēts, ka “Telekomunikāciju tarifu padomi izveido Latvijas Republikas valdība pēc satiksmes ministra ieteikuma septiņu neatkarīgu ekspertu sastāvā uz pieciem gadiem”.

Abi lietas dalībnieki pamatoti uzskata, ka šajā pantā nostiprināts Tarifu padomes neatkarības princips un ka Tarifu padomei savā darbībā jāievēro likumi un tā ir neatkarīga tikai tiktāl, ciktāl likums to neierobežo. Bet lietas dalībnieku viedokļi atšķiras par to, kas un kā tiesīgs rīkoties gadījumā, ja ir šaubas, vai Tarifu padome pilda likumu.

Pamatots ir Ministru kabineta viedoklis, ka atbilstoši Ministru kabineta 1998.gada 17.februāra noteikumiem nr.53 “Satiksmes ministrijas nolikums” Tarifu padome ir Satiksmes ministrijas pārraudzībā esoša valsts pārvaldes institūcija, kas saskaņā ar Ministriju iekārtas likuma 16.pantu patstāvīgi veic ar likumu nodotās valsts funkcijas un atbild par to izpildi.

Ministru kabinetam padotas valsts institūcijas izdotu nelikumīgu aktu var atcelt likumā noteiktajā kārtībā. Ja Saeima uzskata, ka šādas institūcijas akts ir nelikumīgs, tā var uzdot jautājumu, var iesniegt pieprasījumu, var lemt par neuzticības izteikšanu Ministru kabinetam, ministru prezidentam vai atsevišķam ministram, var iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā. Tādējādi Saeima var vērtēt

Tarifu padomes darbības un aktu atbilstību likumam, bet nevar pieņemt Ministru kabinetam saistošu lēmumu par Tarifu padomes atcelšanu un nevar uzdot Tarifu padomei pārskatīt kādu aktu.

Nav pamatots Saeimas pārstāvja viedoklis, ka Ministru kabineta tiesības izveidot Tarifu padomi nozīmē arī tiesības jebkurā brīdī mainīt Tarifu padomes sastāvu. Tā kā likuma "Par telekomunikācijām" 9.pantā noteikts, ka Tarifu padome tiek izveidota uz pieciem gadiem, Ministru kabinets nevar mainīt tās sastāvu bez likumīga pamata.

Spēkā esošais likums "Par telekomunikācijām" neparedz Tarifu padomes atcelšanu. Kā pamatoti debatēs par apstrīdēto aktu Saeimas sēdē uzsvēra Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs L.Muciņš, Saeima ir tiesīga to noteikt, izdarot grozījumu likumā, bet, ja tas nav izdarīts, tad Saeima nav tiesīga nedz pati lemt par Tarifu padomes atcelšanu, nedz dot šādu uzdevumu Ministru kabinetam.

Tādējādi apstrīdētā akta 1. un 4.punkts neatbilst Satversmes 57.pantam, Ministru kabineta iekārtas likuma 13.pantam, Ministriju iekārtas likuma 16.pantam un likuma "Par telekomunikācijām" 9.pantam.

6. Nepamatots ir pieteikuma iesniedzēja viedoklis, ka apstrīdētais akts neatbilst likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.pantam. Šā panta pirmā daļa paredz, ka "ja konstatēta pretruna starp dažāda juridiska spēka normatīvajiem aktiem, spēkā ir tas normatīvais akts, kuram ir augstāks juridiskais spēks". Tā kā apstrīdētais akts nav normatīvs akts, minētais likuma pants uz to nav attiecināms.

Taču likumības princips, uz kuru pieteikumā atsaucas Ministru kabinets, nostiprināts ne tikvien minētājā likumā. Tas izriet no Satversmes 1.panta. Izdodot apstrīdēto aktu, kura 1. un 4.punkts neatbilst Satversmes 57.pantam, Ministru kabineta iekārtas likuma 13.pantam,

Ministriju iekārtas likuma 16.pantam un likuma "Par telekomunikācijām" 9.pantam, Saeima šo principu ir pārkāpusi.

Tādējādi apstrīdētā akta 1. un 4.punkts neatbilst Satversmes 1.pantam.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32.pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

Atzīt Saeimas 1999.gada 29.aprīļa lēmuma par Telekomunikāciju tarifu padomi 1. un 4.punktu par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 1. un 57.pantam, Ministru kabineta iekārtas likuma 13.pantam, Ministriju iekārtas likuma 16.pantam un likuma "Par telekomunikācijām" 9.pantam un spēkā neesošiem no Satversmes tiesas sprieduma pasludināšanas brīža.

Spriedums stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī. Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums pasludināts Rīgā 1999.gada 1.oktobrī.

Satversmes tiesas sēdes priekšsēdētājs	A.Endziņš
Satversmes tiesas tiesnesis	R.Apsītis
Satversmes tiesas tiesnese	I.Čepāne
Satversmes tiesas tiesnese	I.Skultāne
Satversmes tiesas tiesnese	A.Ušacka